

CARLO GOLDONI - SLUHA DVOU PÁNŮ

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh, žánr a směr:

klasická divadelní hra (drama); komedie - commedia dell'arte; vytvořeno r. 1743 – vrcholné období autorovy tvorby; klasicismus

Slovní zásoba:

spisovný i hovorový jazyk, občas i nespisovné až vulgární výrazy; poměrně mnoho uměleckých prostředků, např. přirovnání nebo personifikace (přisuzování lidských vlastností neživým věcem); dále jsou používány např. zdrobněliny

Stylistická charakteristika textu:

text je zde v podobě dialogu (s označením postav, které text říkájí) včetně autorských poznámek v závorkách, které k textu doplňují i způsob, jakým se mají postavy chovat; autor často používá prvky ironie; text dále obsahuje komediální a důvtipné zápletky, úsměvná nedorozumění nebo emotivní jazyk

Postavy:

TRUFFALDINO: vychytralý, úskočný a prohaný sluha; umí obratně vyklouznout z každé situace a ještě na tom "vydělat"; je mazaný, ale jeho lži ho "dostihnou"; myslí si, že slouží Federigovi (převlečená Beatrice); miluje Smeraldinu; BEATRICE: milénka Florinda, spravedlivá, ale velmi mazaná; ukrývá se v převleku svého bratra Federiga, který zemřel v souboji, způsobeném Florindem; FLORINDO: zoufalý milénec Beatrice, je hodný, ale zároveň silný a neobčasný; SILVIO: mladý a nerozvázný Palmirův syn, miluje Klárku; KLÁRKA: dcera p. Pantaloneho; miluje Silvia; PAN PANTALONE: moudrý a čestný muž, otec Klárky; PALMIRO: lékař a Silviovův otec; BRIGHELLA: mlčenlivý hospodský; SMERALDINA: krásná služebná p. Pantaloneho

Děj:
v domě pana Pantaloneho probíhají zasnuby jeho dcery Klárky a Silvia → situaci naruší sluha Truffaldino, který oznamuje příchod svého pána Federiga Rasponiho → ten měl Klárku slíbenou od p. Pantaloneho, ale všichni si myslí, že zahynul v bitvě → poté, co přítomným ukáže důkaz v podobě dopisů, které mu p. Pantalone poslal, mu začnou věřit → nevěří mu pouze hospodský Brighella, který v jeho převleku pozná Federigovu sestru Beatrice → sluha Truffaldino mezitím čeká na Federiga ve knu, kde potká pana Florinda, který v Benátkách hledá svou lásku Beatrice → při otázce, zda už má pána, Truffaldino při pomýšlení na dvojnásobný výdělek zalže a stává se tak Florindovým sluhou a tedy sluhou dvou pánů → starat se o dva pány najednou však Truffaldino nestíhá a dostává se do řady trapných situací, např. když jde oběma pánům pro jejich poštu, ale neumí ji rozlišit, protože neumí číst → všechny je předá Florindovi, který na jednom z nich uvidí adresu Beatrice (Beatrice mezitím prozradí svou totožnost Klárce, která slibuje, že o tom bude mlčet) → Truffaldino se vymlouvá na cizího sluhu → Palmiro, otec Silvia, jde žádat o vysvětlení Pantaloneho, proč si Silvio nemůže vzít Klárku → pohádají se a Silvio vytasí na Pantaloneho meč → do hádky vstoupí Beatrice (stále převlečená za Federiga), přemůže Silvia, ale na přímluvu Klárky ho nezabije → později se Truffaldino znovu dostává do překerní situace, když při vybalování poplete věci svých pánů → Florindo tak najde dárek, který kdysi věnoval Beatrice → Truffaldino situaci vysvětluje tím, že Beatrice kdysi sloužil, pak ale zemřela → Florinda to velmi zasáhne, stejně jako Beatrice, které Truffaldino nález Florindových dopisů vysvětluje tím, že mu před jeho smrtí sloužil → Florindo a Beatrice se nakonec setkají, Beatrice vše vysvětlí a Silvio se může zasnoubit s Klárkou → Truffaldino však ještě miluje Smeraldinu, služebnou p. Pantaloneho → požádá svého pána Florinda, aby se u Pantaloneho přimluvil, což udělá (a Pantalone souhlasí), ale se stejnou přímlovou poté přijde k Pantalonemu i Beatrice, druhý Truffaldinův "pán", nakonec tedy vyjde najevo, že Truffaldino sloužil oběma najednou

Prostor, čas a kompozice:

Benátky (Itálie); autorova současnost (polovina 18. stol.); děj je rozdělen na jednotlivé (spíše kratší) výstupy, podle klasické div. hry pak na 5 částí - expozice, kolize, krize, peripetie, katastrofa; děj je časově navazující (chronologické vyprávění)

Inscenace:

hra je uváděna v divadlech po celém světě (USA, Velká Británie,...); v ČR již 20. rokem (od r. 1994) uvádí dnes již vyhlášenou inscenaci Národní divadlo v Praze - v hlavní roli sluhu Truffaldina zde exceluje známý herec Miroslav Donutl

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

"lež má krátké nohy" - neboli "pravda se vždy ukáže"; zesměšnění (satira) všech společenských vrstev; kritika lidských nedokonalostí a pokřivených charakterů; kritika měšťánské společnosti; touha po penězích a vlastním prospěchu (postava Truffaldina); síla lásky vždy zvítězí

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

války o španělské dědictví - ztráta postavení velmoci, na trůn dosedli Bourboni (1701-1714); vznik Velké Británie (1707); válka o rakouské dědictví kvůli dosazení Marie Terezie na trůn (1740-1748); Deklarace nezávislosti - Spojené státy americké vyhlásují nezávislost na Velké Británii (1776)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

konec feudalistické společnosti, charakteristické tvrdou prací nevolníků (většinou 1492-1789)

Kontext dalších druhů umění:

rozvoj baroka (cca 1600-1750), později ho nahrazuje rokoko; HUDBA: W.A.Mozart (1756-1791) - hudební skladatel ovlivněný osvícenstvím

Kontext literárního vývoje:

významným hnutím v literatuře 18. století je OSVÍCENSTVÍ; v Anglii působil např. Jonathan Swift (fantastický cestopis Gulliverovy cesty), rozvíjí se také dobrodružný román, např. Daniel Defoe (Robinson Crusoe); ve Francii Denis Diderot (Jeptiška, Encyklopedie) nebo Voltaire (Candide čili Optimismus)

AUTOR

Život autora:

Carlo Goldoni (1707-1793) – italský dramatik, autor oblíbených komedií; nar. se v Benátkách v rodině lékaře → první div. hru napsal již ve svých 9 letech → v mládí spolu s otcem cestoval po sever. Itálii → studoval filozofii a práva → práva dokončil r. 1731 → živil se prací v různých advokátních kancelářích a zkoušel psát div. hry → později se vrátil do rodných Benátek, kde se usadil a živil se již výhradně psaním, kromě her tvořil i libreta k operám → v následujících letech se jeho div. hry staly velmi oblíbenými a často se hrály → v této době získal několik velmi lukrativních pozic, včetně ředitelského křesla divadel v Benátkách a v Janově nebo místa dvorního básníka francouzského královského rodu Bourbonů → po roce 1763 se usadil v Paříži, kde pokračoval v tvorbě a věnoval se výchově královských dcer → v roce 1792 mu byla zastavena výplata penze → zemřel v chudobě o rok později; ZAJÍMAVOSTI: už ve své době patřil k významným osobnostem, o čemž svědčí například jeho osobní setkání s tehdejšími papežem

Vlivy na dané dílo:

žádost herce Antonia Sacca (později představitele Truffaldina) o vytvoření této hry; klasická podoba her (postavy, prostředí); znalost italské společnosti

Vlivy na jeho tvorbu:

Moliere (francouzský dramatik a tvůrce slavných satirických komedií) a jeho tvorba; italská commedia dell'arte

Další autorova tvorba:

v mládí tvořil POEZII, ale v jeho tvorbě převažují DIVADELNÍ HRY: kromě komedií (Lhář, Poprask na laguně) tvořil i tragikomedie a tragédie (Griselda); dále tvořil i LIBRETA k operám (Komteska); ke konci svého života napsal i své paměti (Memoáry)

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: např. stejnojmenný sovětský film (r. 1953) nebo film Truffaldino z Bergama (také SSSR, r. 1976)

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

celá autorova divadelní tvorba včetně této hry významně ovlivnila podobu italské divadelní scény - posunula ji od komedií s tématem intrik a přetvářky k tématům, která zohledňovala aktuální společenské problémy

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

hra byla již ve své době, stejně jako většina dalších autorových děl, velmi oblíbená a často se hrála v italských divadlech → poté se hra rozšířila i za hranice Itálie a vzhledem k řadě oblíbených divadelních inscenací je zřejmé, že je v současnosti velmi populární po celém světě

Dobová kritika díla a její proměny:

jiný tehdejší italský dramatik Carlo Gozzi nařkl Goldoniho z toho, že svými hrami zastínil právě ctnosti tehdejšího italského divadla - fantazii a poetiku

Aktuálnost tématu a zpracování díla:

věčný "souboj" pravdy se lží je zcela nadčasové téma, které prolíná všemi obdobími světové literatury

SROVNÁNÍ

Srovnání s vybraným literárním dílem:

Moliere - celá tvorba, např. hry Lakomec nebo Tartuffe (Goldoni se nechal Molierovými silně kritickými hrami inspirovat a také satiricky kritizoval lidské charakter a nedokonalosti, ale narodil od Moliera jsou jeho hry obecně - včetně Sluhy dvou pánů - méně kontroverzní, smířlivější a optimističtější)

komedie - většinou dramatický (divadelní) žánr; vždy má dobrý konec; vyznačuje se humorem; často vtipně (někdy i silně kriticky) hodnotí lidské nedokonalosti a slabosti
klasicismus - umělecký směr kopírující baroko; vznikl jako reakce na baroko v 17.stol.ve Francii – historicky patří do barokního období; snaha odlišit se od přehnaně zdobeného baroka; starověké prvky (návrat ke klasickému řeckému a římskému umění), střízlivost, jasně daný řád, jednoduchá a srozumitelná forma
commedia dell'arte - divadelní žánr založený na improvizaci; rozkvét v Itálii v období baroka (cca konec 16.stol.-1.pol. 17.stol.);